

s uvedením všech podstatných informací, na něž autor odkazuje v poznámkách v první části publikace. Čtenář se tak sice nevyhne neustálému listování, ale přehlednost přiložené tabulky i úspora místa tuto skutečnost vyvažují. Stěžejní přílohu práce následuje srovnání některých formulářových pasáží zástavních listin i ediční zpracování z hlediska hlavního textu klíčových císařových listin (formulář norimberského odvolacího aktu, revokační listiny pro plaský a oseký klášter) doplněné o přepis falza pro Václava Sekáče z Újezdce aj. Obrazové přílohy podtrhují autorovy závěry týkající se diplomatické analýzy falza pro Václava Sekáče, hlásícího se do ledna roku 1421.

Příznám se, že jsem po sérii studií, které Stanislav Bárta publikoval k tématu v předchozích letech, bral knihu do rukou s určitou skepsí. Mé pochybnosti ohledně míry možnosti nových zjištění ovšem dokázal autor velmi záhy rozptýlit. Promyšlenost, srozumitelnost a odlehčenost textu (v případě poznámkového aparátu místy snad až přespřílišná, nicméně vždy citující stěžejní tituly), výrazně překonává i díky komplexnímu podání autorovy dílčí studie. Jinak řečeno: ten, kdo by si nechal ujít předkládanou knihu s tím, že četl Bártovy dřívější stati, by učinil chybu. Připravil by se totiž o poctivě zpracovaný základní výzkum posouvající naše znalosti Zikmundovy finanční politiky – v práci skvěle vykreslené – i císařova neortodoxního vztahu k majetkům církevních institucí, na které nevztáhl v žádné jiné zemi podléhající jeho vládě ruku. Aktivita brněnského pracoviště Regest Imperii, jejímž dílčím plodem je i představená kniha, současně ukazuje smysluplnost obdobně postavených výzkumných projektů.

VIKTOR POHANKA

Jan BOUKAL, *Jakoubek z Vřesovic († 1462). Cesta chudého moravského rytíře k vládě nad severozápadními Čechami*, Veduta, České Budějovice 2016 (= Osobnosti českých a moravských dějin 17)

216 s., ISBN 978-80-88030-17-1

Značná pozornost věnovaná v posledních letech šlechtě se odráží především ve zpracování dějin významných panských rodů. Biografií se ale dočkali i někteří příslušníci tzv. válečnické aristokracie, mezi které patřil Jakoubek z Vřesovic. Jan Boukal sleduje osudy tohoto hejtmána

v chronologicky uspořádaných kapitolách, jimž předsunul přehled pramenné základy a dosavadního bádání. Již na úvod lze vyzdvihnout jeden z hlavních rysů knihy, kterým je důsledná pramenná rešerše. Boukal se vedle editovaných pramenů poctivě ponořil do studia materiálů v různých českých a zahraničních archivech (Praha, Cheb, Norimberk, Louny, Litoměřice), což mu umožnilo nejen doplnit do Jakoubkova životopisu nové informace, ale rovněž revidovat některé události husitského období.

Autor sleduje Jakoubkův vzestup mezi lety 1426 až 1429 a jeho následnou politickou aktivitu při jednáních o chebském souduci. Zikmund Jakoubkovi potvrdil držbu majetků získaných během válek, což ho vyneslo mezi nejbohatší a nejmocnější muže v zemi. Podobně jako Mikuláš Trčka z Lípy, Mikuláš z Lobkovic, Jan Smiřický či Jan Hertvík z Rušínova se mohl směle rovnat i s nejmocnějšími panskými rody. To si uvědomoval i Oldřich z Rožmberka, který s Jakoubkem udržoval pravidelný písemný kontakt a za různé informace žádal oplátku referování o událostech ze severozápadních Čech.

Jakoubek věrně sloužil také Zikmundovu nástupci Albrechtovi Habsburskému, později se stále více začal sblížovat s Jiřím z Poděbrad. Poslední dva roky svého života se v písemných pramenech vytrácí a z otcova stínu začíná častěji vystupovat Jakoubkův jediný syn Jan. Právě on se stal zakladatelem několika rodových větví (Kyšperští z Vřesovic, Doubravští z Vřesovic, Kostomlatští z Vřesovic, Brozanští z Vřesovic, Žlutí z Vřesovic). Jejich příslušníci s různým úspěchem přežívali až do roku 1755, kdy rod Vřesovců vymřel po meči. Jak správně autor podotýká, za mocenským vzestupem rodu stál především majetek, který se Jakoubkovi podařilo shromáždit během husitských válek. Samostatnou kapitolu Boukal věnoval hradům, tvrzím a městům, které Jakoubek získal.

Jan Boukal se hlásí k faktografickému způsobu výkladu podobně jako většina historiků zabývajících se šlechtou. Důsledným pozitivistickým přístupem však kniha získala nádech jakéhosi neosobního stylu vyprávění. Životní osudy Jakoubka z Vřesovic jsou sice podrobně vylíčeny, ale někdy se z nich vytrácí hlavní hrdina. Jakoubek je prezentován pouze jako účastník mnohých jednání a dějů jakoby bez vlastní iniciativy a osobních pohnutek, byť i on byl vlastním spolutvůrcem politického dění. Programově popisný přístup dle mého soudu neumožnil autorovi postihnout, čím byl Jakoubek oproti ostatním nižším šlechticům tak výjimečný, že se mu podařilo učinit závrtnou kariéru. Kniha cestu chudého moravského rytíře

k vládě nad severozápadními Čechami, jež je avizována v podtitulu, pouze popisuje, avšak kriticky nehodnotí.

V knize se bohužel nedozvíme nic o sociálních sítích šlechty v regionu, neslyšíme o Jakoubkových klientech a hlavních stoupencích; nezjistíme ani, odkud se rekrutovaly posádky jeho hradů. Nabytí, správa a následná legalizace velkých majetků hrála v životě příslušníků válečnické aristokracie zásadní roli. Umožňovala jim nejenom nabytí výsadního postavení, ale zaručovala jim následně také jeho udržení. Příslušníci této společenské vrstvy – včetně Jakoubka – se později v době interregna často stávali krajskými hejtmány, čímž si upevňovali své politické a mocensko-správní postavení v regionu. O to více vynikne absence kapitoly, která by byla věnována Jakoubkovým majetkům. V knize také chybí podrobnější mapa, která by v různých chronologických vrstvách zachytila i menší nebo drobné majetky v Jakoubkových rukou, jako byly například konkrétní vesnice a další drobný nemovitý majetek.

Kvítovat lze výklad věnovaný rodovým pečatím, i když zde postrádám více vyobrazení doposud neznámých či nepublikovaných exemplářů. Nechybí ani kapitola věnovaná druhému životu Jakoubka z Vřesovic. Boukal neopomněl upozornit ani epizodu spontánního lidového monarchismu o stadickém králi, která se odehrála na jaře roku 1445 právě na Jakoubkových statcích.

Níže připojuji několik drobných doplňků nebo upozornění. Roku 1428 patrně nedošlo k dobytí Drážďan, ale pouze k vypálení jejich předměstí (s. 33). Jakéhosi Mláděte z Vilémova, jednoho z Jakoubkových bojovníků, lze ztotožnit s Janem řečeným Mládě z Křísova, který se později zmiňuje jako majitel městečka Vilémova (s. 45–46). Nemyslím si, že by Jakoubkův výrok ze září 1438, jímž se měl zastat Albrechtových spojenců před bitvou u Želenic a který ve své kronice uvádí Václav Hájek z Libočan, byl autentický, jak naznačuje autor (s. 55). Spíše šlo o Hájkovu licenci, s jejíž pomocí se snažil drammatizovat popisované události. Skutečnost, že Jakoubek z Vřesovic pocházel z Moravy, ale závatnou kariéru udělal v severozápadních Čechách, nelze považovat za něco neobvyklého (s. 129). Mobilita nižší šlechty byla v době válek mimořádná. Hejtmani se nechávali najímat do služeb různých pánů a leckdy si za získané peníze kupovali majetky daleko od svého původního působiště. Není pravdou, že by se příslušníci válečnické aristokracie neúčastnili bitvy u Lipan, nebo pouze na straně táborů a sirotků, jak tvrdí autor na s. 129. Vždyť Diviš Bořek z Miletínka byl v bitvě vrchním vojevůdcem panské jednoty. Ačkoli to není prameny prokázáno, na straně

panské jednoty patrně stanul v bitvě u Lipan také Jan Hertvík z Rušinova. Nasvědčuje tomu alespoň jeho předchozí a následná politická činnost, když postupoval po boku a ve shodě právě s Bořkem z Miletínka.

Přes svůj programově faktografický přístup Boukalova kniha kladně vybočuje z průměru podobně zaměřených publikací, zpracovávajících biografické osudy významných husitských válečníků z řad nižší šlechty. Množství nových, byť spíše drobnějších poznatků z ní činí dílo důležité nejen pro zájemce o dějiny severozápadních Čech či problematiku šlechty, ale rovněž o husitskou epochu obecně.

MARTIN MUSÍLEK

Migrationen im Mittelalter. Ein Handbuch, ed. Michael BORGOLTE, Akademie Verlag, Berlin 2014

354 s., ISBN 978-3-05-006474-1

Sborník *Migrationen im Mittelalter* přináší pětadvacet textů, jež byly původně sepsány pro *The Encyclopedia of Global Human Migration*, vydanou v roce 2013. Hesla převážně německých, rakouských a švýcarských autorů vybral Michael Borgolte, jenž do uvedené encyklopedie zároveň sepsal teoreticky pojatý přehled. Nyní k němu přidal úvodní stať, která mediévistické bádání zařazuje do kontextu soudobých migračních studií.

Jednotlivé texty, jež pokrývají období mezi lety 500 až 1500, mají za cíl podat komplexní pohled na středověkou migraci. Teritoriálně zaměřená hesla (například Japonsko, Čína, Indie, islámský svět, Byzanc apod.) se proto prolínají s hesly věnovanými migracím jednotlivých etnik (Slované, Normané, Turci, Berbeři apod.) či náboženských společenství (Židé). Jako migrace jsou ale pojímány i politicko-sociální masové jevy typu reconquisty, východní kolonizace či stěhování národů. Jakýsi protipól vůči masovým, politicky motivovaným migracím představují migrace konkrétních sociálních skupin: asketů, misionářů a poutníků, učenců a žáků či obchodníků. Poslední dvě hesla jsou věnována manželské migraci (Borgolte jejich možné důsledky označuje jako mikrokulturní transformaci) v prostředí západního křesťanstva a migracím z venkova do měst v prostředí anglickém, francouzském a německém.

Pozoruhodný záměr včlenit středověké migrace do soudobých debat o vlivu migrací na kulturní transformace trpí několika nedostatky. První